

Небојша Петровић
Студентски центар Нови Сад
Нови Сад

УДК 316.774:323.15]:070 (497.113) "194"

АНАЛИЗА ШТАМПЕ НАЦИОНАЛНИХ МАЊИНА У ВОЈВОДИНИ У ПРВИМ ГОДИНАМА ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

Сажетак: Аутор је у раду извршио кратку анализу штампе националних мањина у Војводини у првим годинама после Другог светског рата. Резултати нису потпуни јер је због недостатка знања мањинских језика истраживање било ограничено на консултовање архивских извора и малобројне литературе. Ипак, аутор је идентификвао неколико проблема са којима се суочавала мањинска штампа у Војводини. Пре свега, слабо образовани и за власт идеолошки неприхватљиви новинари, као и недостатак материјалних средстава.

Кључне речи: Медији, штампа, националне мањине, тоталитаризам, пољопривреда, религија, национализам.

И поред чињенице да штампа, као најстарији савремени облик масовне комуникације представља прворазредни и незаменљив извор за истраживање одређеног историјског периода, народа, државе или друштвене групе, наша историографија није посветила дужну пажњу историји овог медија на простору Војводине после Другог светског рата.¹ Можемо рећи, да у овом тренутку на основу монографија и других стручних радова не можемо на валидан начин сагледати богатство, домете, недостатке и значај који је штампа имала у једној изузетно сложеној држави. Без критичког преиспитивања штампе ускраћени смо не само за боље разумевање идеја и мисли карактеристичних за одређену епоху, већ и за прецизније и слојевитије сагледавање значајних друштвених процеса.

---

¹За међуратни период незаобилазни радови су Душана Попова "Српска штампа у Војводини 1918-1941, Нови Сад, 1983, Трива Милитар, Штампа у Војводини, преглед историјске грађе, Нови Сад, 1940. Што се тиче штампе мањинских народа незаобилазано дело је Бранка Бешлина, Весник трагедије, Немачка штмпа у Војводини (1933-1941), Платонеум, Нови Сад, 2001.

У социјалистичкој Југославији, осим кратког периода успостављања комунистичке власти, није било слободе медија, већ су они представљали обично гласило КПЈ. Ова чињеница је у методолошком смислу третирања штампе од великог значаја, јер је богатство и разноврсност историјских извора које нам овај медиј иначе може понудити у оваквим околностима веома ограничен. Међутим, оваква штампа нам омогућава боље разумевање и тумачење суштине тоталитарних режима, појединих друштвених процеса као и односа власти према одређеним социјалним групама или националним заједницама. Дакле, истраживање штампе националних мањина у држави каква је била Југославија, може нам осветлити положај одређене нације, њен културни ниво али и као што смо рекли, суштину државног и друштвеног уређења.

Материјална оскудица, неразвијена инфраструктура (самим тим, слаба дистрибуција) као и велики број неписмених били су неки од проблема са којима су се суочавале новинарске куће у Југославији. И поред чињенице да је Војводина улазила у ред економско и културно најразвијенијих делова тадашње државе, у њој је излазио мали број листова, са малим тиражима и сумњивог квалитета. Истина, тенденција одумурања штампе у Војводини примећена је још у периоду између два рата, када су београдски листови са квалитетнијим садржајима, престоничким информацијама и без закашњења гушили локалну штампу.² Илустрације ради, на простору Војводине из укупних прегледа растурања штампе кроз десет месеци 1948. године можемо уочити да је продаја војвођанске штампе која је излазила на српскохрватском језику далеко заостајала за листом “Борба”, “Политика” или “Јеж”. Међутим, то се не може рећи и за “Мађар со”, који је и поред великих слабости одржавао значајан број читалаца.³

Такође, растурање штампе није било добро организовано. Имајући у виду социјалну структуру становништва Војводине, можемо рећи да је било недовољно растурање листова по селима. Мада, можемо рећи да се овај проблем није односио на штампу националних мањина. Док је лист “Слободна Војводина продаван” 1947. године са 51% примерака по градовима (од чега се половина тиража продавала само у Новом Саду),

---

² Бранко Бешлин, Весник трагедије, 73, 74.

³ У Војводини се у првих десет месеци 1948. године растурало просечно “Борбе” 39.000 примерака, “Политике” 28.000, “Јеж” око 20.000, а “Слободне Војводине” непуних 17.000. У исто време “Мађар со” је раздељен око 23.000 примерака. АВ.Ф.334.ај.215

“Мађар со” је чак 56% тиража продавао по селима.⁴ Озбиљнији проблем војвођанској штампи, представљао је недостатак финансијских средстава, што је условило и ограничење дневних и недељних листова на два листа (4 стране).⁵

Тако да су уредници мањинских листова често истицали овај проблем, правдајући се на многобројне замерке упућене од стране Агитпропа ПК.

Међутим, на квалитет новинарства додатно је утицало деловање комунистичке државе која је медије третирао као партијски орган за идеолошко васпитавање и образовање “широких народних маса”. Црте аскетизма које су представници нове идеологије, нарочито у првим послератним годинама носили у себи, а пре свега, негативан однос према култури, модним трендовима и идејама које су долазиле са Запада, домаћу штампу су додатно осиромашили и за ширу публику учинили незанимљивом.

Имајући у виду једнопартијски систем југословенске државе, штампа је строго надзирана, при чему је садржај комплетно обликован од стране Агитпропа. Наиме, једном месечно одржавао се састанак редакције којем је присуствовао руководилац сектора агитације и штампе Агитпропа ПК, или неки други члан агитпропа који је упознавао редакцију са наредним “задацима агитације”. “Слободна Војводина” и “Мађар со” као дневни листови били су у обавези да Агитпропу ПК шаљу месечне и недељне планове и извештаје.⁶

Занимљив је извештај о агитационо-пропагандном раду, који је на Петом конгресу КПЈ (1948) поднео Милован Ђилас. Наиме, овај извештај сведочи нам о значају штампе у пропагирању партијске политике и идеологије. Ђилас у свом извештају наводи да од 248 листова који су излазили у Југославији 1948. године постојао је само незнатан број (пре свега црквених) “који нијесу под руководством Партије.”⁷

У таквим околностима, новинарски таленат и истинољубивост биле су безначајне врлине у односу на политичку подобност, при чему се идеолошка поткованост доказивала често непримереном употребом уобичајених марксистичких фраза и цитата. И поред мимикријског начина прилагођавања жељама нових властодржаца, недостатак политички подобног и идеолошки образовног новинарског кадра

---

⁴ Небојша Петровић, Политика на селу, Нови Сад, 2008, 234

⁵ АВ.Ф.334.ај.80

⁶ АВ.334.ај.215

⁷ V Конгрес комунистичке партије Југославије, Извештај и реферати, Култура, Београд 1948, 278.

био је евидентан. Незадовољство власти политичком чврстином и идеолошком чистотом новинара било је велико и условило је њихово отпуштање и запошљавање идеолошки “правоверног” али обично и крајње нестручног кадра. Тако је у току 1948. године, редакцију “Слободна Војводина” напустило, а заправо, махом било отпуштено седам новинара, док је у исто време, “Мађар со” остао без 14 новинара.⁸ Међутим, осим организовања кратких новинарских курсева, власт пуне три године није конкретно приступила решавању овог за њу итекако великог проблема. Тако је тек 1948. године учињен значајан искорак у правцу инситуционализованог образовања новинара. Наиме, тада је на предлог Савеза удружења новинара Југославије Влада ФНРЈ основала Новинарско дипломатску вишу школу у Београду. На смеру за новинарство уписано је око 200 полазника, што редовних, што ванредних студената.⁹ Школа је основана ради формирања висококвалификованих кадрова за новинарску делатност и дипломатско-конзуларну струку. Услови и начин пријема у школу осликавају нам суштину и начин деловања тоталитарног система али и значај који је придаван штампи. Наиме, Управа за кадрове ЦККПЈ обавештавала је централне комитете република, информативне куће и друштвене организације о условима за пријем. Наглашено је да кандидати морају бити не само чланови КПЈ, већ да “морају бити портпуно проверени” и оцењени као личности са “моралним и политичким квалификацијама”.¹⁰

Имајући све ово у виду, можемо претпоставити са каквим се проблемима, надзором и притисцима суочавала штампа националних мањина. Други светски рат је између различитих националних заједница у Војводини и поред њиховог вишевековног међусобног културног, политичког и економског утицаја отворио нове и продубио старе ране. Мора се признати да је КПЈ настојала, не устручавајући се од примене репресивних метода, да успостави националну равноправност и спречи расприривање националне и верске мржње. Међутим, национална нетрпељивост била је присутна и код чланова Партије, СКОЈ-а, антифашистичких организација и народних одбора. Услед малобројног учешћа припадника из редова националних мањина у народноослободилачком рату, државне и партијске организације биле су

⁸ АВ. Ф.334.ај.215

⁹ Мирко Милетић, *Образовање новинара у Србији, Култура полиса*, бр. 8, 9 и 10., Нови Сад, 2008, 371.

¹⁰ Драгомир Бонџић, *Новинарска и дипломатска висока школа у Београду 1948-1953.*, Токови историје, бр. 3 Београд, 2007, 84,85.

углавном састављене од припадника српског народа. Затим, слање у логоре и исељавање више стотина хиљада Немаца из Војводине, спекулације са исељавањем Мађара, као и масовна колонизација становништва из крајева пострадалих у рату, били су потези који, најблаже речено, нису били са одобравањем примљени код одређених националних мањина у Војводини.¹¹

Војводина је 1947. године имала 1.668.982 житеља од којих:¹²

Срба.....	692.609
Хрвата.....	139.887
Словенаца.....	5.341
Словака.....	71.398
Чеха.....	3.207
Русина.....	20.084
Бугара.....	3.055
Руса.....	3.952
осталих Словена.....	2.059
свега Словена.....	1.153.930
Мађара.....	416.274
Румуна.....	59.316
Јевреја.....	4.014
Рома.....	18.641
Немаца.....	10.047
осталих.....	6.752
свега несловена.....	515.044

Свака мањина имала је своје специфичности који су се морали одразити на карактер и квалитет њихових гласила. Пре свега, мислимо на бројност становништва, проценат писмених, социјални статус, капацитет штампарија и недовољан број стручних радника из редова појединих мањинских народа као и квалитет новинарског кадра и сл. Листови националних мањина, као уосталом и комплетна југословенска штампа, никада нису имали свој став макар и по безначајном питању. Они не само да су усвајали нове идеолошке, економске и политичке идеје, већ се нису усуђивали ни да их тумаче. Сувопарним стилем, накићеним

¹¹ Небојша Петровић, КПЈ и национални проблем у Војводини 1945-1950., The shared history, Центар за историју, демократију и помирење-Нови Сад, Нови Сад, 2008, 76

¹² АВ. Ф. 334. Годишњи извештај ПККПС за Војводину 1947. године

марксистичким фразама, без оргиналнијег и дубљег објашњавања они су информисали читаоце о одлукама и активностима државних, односно покрајинских и локалних органа власти. Како се наводи у једном извештају покрајинског одељења за пропаганду и агитацију, мањински листови објављивали су садржаје изразито информативног карактера, махом предузете и преведене од Тањуг-а и београдске штампе. Између осталог, наводи се да лист “Мађар со” у својим чланцима остаје “само регистратор или пасивни тумач догађаја, без да по њима и по питањима која се на њих надовезују заузме свој одређени став или да из њих изводе самосталне закључке”.¹³ Имајући у виду да је наведени извештај је из 1951. године, када је дошло у држави до уочљивих промена, односно повлачења ригидних репресивних метода и када су либералне идеје у одређеној мери заплуснуле и медијски простор, овакве информације омогућавају нам да замислимо стање у медијима у периоду крутог большевичког начина управљања државом. Наиме, 1948. године, тзв. “реформом за мањинску штампу” извршено је именовање непосредног помоћника руководиоцу сектора за агитацију и штампу у Агитпропу ПК, за рад са мањинском штампом. Осим тога, у оквиру секције за агитацију и штампу Покрајински одбор Народног фронта образовао је посебно тело за праћење и анализу штампе.¹⁴

На основу овога, можемо закључити да је мањинска штампа у првим послератним годинама представљала обично идеолошко гласило КПЈ, преводећи, односно преносећи тумачења београдске штампе о најважнијим економским и политичким питањима Југославије. Новине које су штапане на језику националних мањина не само да нису браниле интересе свог народа, већ се нису претерано трудиле да објасне ни најобичнији став, иначе Партији прихватљив, који је постојао међу становништвом.¹⁵ Стога и не чуди, да су се многи припадници националних мањина и поред критике партијских организација, преплаћивали искључиво на штампу на српском језику.¹⁶ Наравно, ова појава није била карактеристична за све националне мањине и није се односила на сву штампу. Занимљив је податак да је у току 1947. године

---

¹³ АВ. Ф.334.aj.9023

¹⁴ АВ.Ф.334.aj.80

¹⁵ Ситуација је била веома слична и у међуратном периоду када су мањински медији махом истицали у први план декларативне изјаве лојалности држави и династији Карађорђевић. Бранко Бешлин, Весник трагедије, 69

¹⁶ АВ. Ф.334.aj.218

“Мађар со” куповао сваки десети Мађар.¹⁷

У Војводини је 1948. године излазило укупно 12 листова и 20 часописа. Од тога су 4 листа и 4 часописа била на српскохрватском језику, 5 листова и 6 часописа на мађарском језику, 1 лист и 2 часописа на словачком, 1 лист и 2 часописа на румунском и по 1 часопис и лист на русинском језику. Према садржају су 7 листова били политичко-информативног карактера, 1 синдикални (на мађарском језику), 2 листа су била издање Покрајинског одбора Антифашистичког фронта жена за Војводину, 1 омладински, 4 пионирски часописи и листови, а остали су били разни стручни и књижевни часописи.¹⁸

Од политичко информативних листова два су била дневна (“Слободна Војводина” и “Мађар со”) а од осталих словачки лист “Хлас људу” излазио је два пута недељно, док је синдикални лист на мађарском језику, такође, био недељни лист.¹⁹

Као и код штампе на српскохрватском језику, проблеми везани за пољопривреду представљали су у првим послератним годинама најзначајнију рубрику листова националних мањина у Војводини. Тако је 1947. године “Мађар Со” објавио преко 175 великих чланака посвећених пољопривредним проблемима, у “Хласу људу” 15 уводника, у “Руском слову” 7 уводника.²⁰ Занимљиво је погледати који су то пољопривредни проблеми и задаци које је Партија одредила, највише третирану у мањинској штампи у периоду до 1948. године. Као и код штампе на српскохрватском језику то су биле рубрике посвећене пољопривредним радовима, откупу пољопривредних производа, контрахирању и гајењу индустријског биља, разним напорима за већи принос у пољопривреди и на крају, трговини по везаним ценама.²¹ Управо су ове рубрике везане за пољопривредне теме биле не само најмнобројније већ су од стране партијских организација, односно агитпропа, сматране најбоље вођеним рубрикама у војвођанској штампи.

Мађари као најбројнија национална мањина у Војводини кроз цео међуратни период тешко су се мирили са изгубљеним статусом хегемоне нације. Из тих разлога, али и због масовног покоља Срба у Бачкој за време рата, неповерење власти према Мађарима било је изразито велико. Ипак, после краткотрајног премишљања о њиховом протеривању из Војводине

---

¹⁷ АВ. Ф.334. Годишњи извештај ПККПс за Војводину 1947.

¹⁸ АВ. Ф.334.aj.215

¹⁹ Исто

²⁰ Небојша Петровић, Политика на селу, Нови Сад, 2008,223

²¹ Исто

Јосип Броз Тито је 1. децембра 1944. године одобрио формирање мађарских јединица и њихово укључивање у политички живот.²²

Промена односа према Мађарима била је отежана многобројним проблемима. Највећи проблем представљала је слаба заступљеност Мађара у Партији, и активност, пре свега у сеоским срединама, појединаца из окупацијских фашистичких организација. Изражена нетрпељивост између Срба и Мађара узроковала је честе инциденте као што је употреба шовинистичких парола у свакодневном говору и масовне туче у мешовитим селима.²³

Већ смо истакли да је највећи проблем мађарске штампе у Покрајини представљао новинарски кадар. И поред великог отпуштања, неповерење власти у идеолошку “чистоћу” преосталих новинара и даље је било веома изражено. Млад и неискусан кадар у редакцији “Мађар соа”²⁴, дуго није био у стању да приреди уводник, чланак или репортажу, већ су одређени догађаји презентовани у облику кратке вести или превођени из београдске штампе. Такође, услед недовољног општег и политичког образовања, али и страха од “политичких грешака”, редакција се није упуштала у анализу појединих значајних политичких и економских проблема.²⁵

Слични проблеми били су изражени и у осталим мађарским листовима. Синдикални лист “Долгозок”²⁶ имао је само три редакцијска члана. Без дописничке мреже, овај лист никако није могао испунити партијска очекивања. Нарочито је занимљиво мишљење Партије за лист “7 Нап”²⁷ који је био замишљен као лист за село намењен читаоцима који из било којих разлога не читају дневну штампу. Наиме, редакцији овог листа било је замерено да је лист попримио културно забавни карактер и постао “прилично политички безбојан”. Исто тако, редакција омладинског листа “Ифјушаг”²⁸, оцењена је као “политички недорасла” и наложено је покрајинском руководству омладине да се више ангажује око овог листа.

²² Владимир Дедијер, Нови прилози за биографију Јосипа Броза Тита, Београд, 1984, 170.

²³ Небојша Петровић, КПЈ и национални проблем у Војводини, 80.

²⁴ “Мађар со” (Мађарска реч) био је (као што је и данас) водећи дневни политички лист са тиражом од 25-35.000 примерака. Излазио је у Новом Саду

²⁵ АВ.Ф.334.ај.215

²⁶ “Долгозок” (Труденици) је месечни синдикални лист на мађарском језику са тиражом око 3.000 примерака. Излазио је у Новом Саду

²⁷ “7 Нап” (7 Дама) илустровани лист са тиражом око 5.500 примерака. Излазио је у Новом Саду.

²⁸ “Ифјушаг” (Омладина) био је недељни лист за омладину са тиражом од 3.000 примерака. Излазио је у Новом Саду.

Изражено је било незадовољство и радом листа Покрајинског одбора АФЖ за жене Мађарице “Долгозо не”. Пошто је са места уредника смењен стари новинар који није био члан КПЈ, и на његово место постављена члан КП и новинарка “Мађар соа”, овај лист и даље није испунио очекивања.²⁹

Политичка неактивност, а самим тим и слабутицај КПЈ, нарочито је била изражена код Румуна. Иначе, Румуни су као махом сељачко становништво, и у међуратном периоду живели изоловано у руралној средини, споро прихватајући новине. Ипак, на основу партијских извештаја може се закључити да осим недовољне политичке заинтересованости, Румуни нису представљали значајан проблем властима. Стога Партија није имала никаквих посебних форми нити конкретнијих мера које би се специјално односиле на рад са овом националном мањином, а које су проистицале од препорука ПК.³⁰

Румуни у Војводини имали су један политички лист “Либертатеа” који је излазио једном недељно са веома скромним тиражом око 4. 500 примерака. Имајући у виду социјални састав Румуна, проблеми села и пољопривреде били су у центру пажње овог листа. Ипак, уредништву ових новина замерено је што су проблематику везану за СРЗ, односно уласку сељака у задруге и проблеми везани за разбијање истих, “третирани уопштено”. Недостатак бављења овом проблематиком у унутрањо-политичким рубрикама овог листа, вероватно је последица иначе слабе заинтересованости Румуна за радне задруге. С друге стране, “Либертатеини” чланци везани за сукоб са земљама Информбироа одисали су жестоком критиком Румуније и Совјетског савеза, те истицани као пример доприноса мањинске штампе напорима КПЈ за “демаскирање империјалистичке политике руководиоца ових држава”.³¹

Словачка национална мањина још приликом стварања јужнословенске државе, услед словенског порекла, лојалности према држави и династији, малобројности, удаљености и пријатељских односа Југославије са матицом није сматрана националном мањином. Они су себе сматрали учесницима стварања државе СХС, јер су се њихови многобројни сународници као добровољци борили у редовим српске војске.³² Однос нове власти према овој националној заједници није се променио. Напротив, КПЈ је као и у случају осталих народа настојала да Словаке

²⁹ АВ.Ф.334. ај.215

³⁰ Небојша Петровић, КПЈ и национални проблем у Војводини, 82

³¹ АВ.Ф.334. ај.9023

³² Бранислац Глигоријевић, “Политичка иступања и организација Словака и Чеха у Краљевини СХС”, Зборник за историју, бр. 24, Нови Сад, 1981, 138.

више укључи у политички живот. У ту сврху служио је и политички лист на словачком језику “Хлас људу”, (Народна реч) који је излазио у Бачком Петровцу са скромним тиражом од око 4.500 примерака. Пошто су Словаци у Војводини били махом сеоско становништво, теме везане за пољопривреду биле су нарочито третиране у овом листу. На читаоце овог листа су нарочити утисак оставили чланци за време сукоба са Информбироом, које је писала емигранткиња Олима Кројчева.³³

Лист на матерњем језику у Војводини имали су и Русини. “Руске слово” (Русинска реч) је политички лист на русинском језику који је излазио једном недељно са тиражом око 1.500 примерака.³⁴ Лист се као и “Хлас људу” махом бавио пољопривредном проблематиком.

Прекретница у партијском раду са националним мањинама настала је непосредно после објављивања Резолуције Информбироа. Наиме, активност Информбироа код појединих националних мањина у Војводини изазвала је шовинистичко и обновила ревизионистичко расположење.³⁵ Самим тим, политички рад са националним мањинама добио је нову димензију, јер је био у тесној вези са борбом против Информбироа, пре свега зато што су њихове матичне државе постале главна полуга притиска СССР на Југославију.³⁶ Нова политичка ситуација у којој се нашла држава али и КПЈ, манифестовала се поред свестранијег настојања већег укључивања националних мањина у политички живот, појачаном пропагандом, односно правдањем економске, идеолошке и државне политике КПЈ. У оваквим условима штампа је заузела посебну пажњу и имала најзначајнију улогу у смиривању тензија међу мањинама и успостављању политичке стабилности у земљи.

Тако је на седници Бироа ПК КПС (одржан 1949 провери) за Војводину Митра Митровић је у дискусији о проблемима рада са националним мањинама истакла да мањинска штампа, (пре свега “Мађар со”) “не треба да буде само копија југословенске штампе него он мора директније и јаче деловати на Мађаре. Мора се осетити да је он мађарски лист”.³⁷ Да би се овај

---

³³ АВ.Ф.334.ај.9023

³⁴ Исто

³⁵ Ако погледамо ухапшене у Војводини по националном саставу можемо закључити да је број ухапшених националних мањина у односу на Србе био практично занемарљив. Тако је 1949. године број ухапшених Срба у Војводини износио 509, Црногораца 119, Мађара 55, Румуна 4, Русина 11 и Словака 10. АВ. Ф.334. Годишњи извештај ПККПС за Војводину за 1949.

³⁶ Небојша Петровић, КПЈ и национални проблем у Војводини 1945-1950., 83.

³⁷ АВ.Ф.334.ај.80

циљ остварио, односно мањински листови додатно приближили својим читаоцима, на истом састанку било је предвиђено да се “Мађар со” као дневни лист, уместо на четири стране излази на шест страна. Такође, уочено је да на Мађарском језику недостају спортски лист, хумористички лист, затим илустровани лист са прилозима о политичком и културном животу Југославије. Затим, предвиђено је и покретање једног политичког листа за мађарске сељаке. Док је за румунске читаоце уочено да недостаје лист за жене.³⁸

Пропагандна активност мањинске штампе увек је била усмерена против руководства матичне земље. Тако су листови на мађарском, словачком и румунском језику настојали да докажу поданички однос руководства матичних држава према Совјетском савезу, ропски положај обичног човека, као и агресивно понашање тих држава према Југославији. Истицана је велика поробљеност њихових сународника у матичним државама, насупротив слободном националном, културном, па чак и верском животу у Југославији. Нарочита пажња је посвећена информативним чланцима са разних масовних протеста мањинских народа против политике Информбироа. То је била лепа прилика за чешће истицање лојалности Мађара, Румуна, Словака и осталих мањина према југословенској држави а нарочито КПЈ.³⁹

Долазак комуниста на власт после Другог светског рата и мере према црквама које су одмах преузете (одвајање школе од цркве и аграрна реформа) неминовно су довели до сукоба између цркава и власти. КПЈ се у борби против ауторитета и утицаја цркве на становништво служила многобројним методама. Ипак, имајући у виду чињеницу да је комунистичка власт услед међународних притисака морала прихватити слободу политичког деловања грађанских снага у држави и да су јој управо ове снаге били највећи и у том тренутку најважнији противници, отварање још једног фронта није било стратешки прихватљиво. Тако да је деловање партијских организација против цркава, истина имало масовни карактер, али оно је ако се то уопште и могло постићи, било обазриво и делимично прикривено. Стога штампа у овом периоду сукоба, није била значајније укључена.⁴⁰ И поред тога, власт је постигла значајне резултате

---

³⁸ Исто

³⁹ АВ.Ф.334.ај,9023

⁴⁰ Тако се на састанку ПККПС за Војводину одржаног 23. августа 1946. године, када се расправљало о методама борбе против цркава штампа уопште не помиње. Одлучено је да се изврши притисак на утицајне људе који би критиковали политичку агитацију цркви, затим окупљањем аграрних интересената и

за веома кратко време. Мањи успех је постигнут у борби против Римокатоличке цркве. Наиме, она је имала велики утицај, нарочито код мађарске националне мањине. Цркве су у мађарским срединама биле добро посећене, свештенство је било много упорније и сналажљивије у борби против комуниста.⁴¹

Коначни обрачун спречио је сукоб Југославије са Информбироом. Наиме, релативно толерантан однос према црквама у Југославији КПЈ је користила као аргумент за додатно придобијање становништва. Ова пропаганда је имала нарочитог ефекта код свештенства националних мањина, који су били веома добро обавештени о стању цркве у матичним земљама. Чим је опасност од војне интервенције спласнула, Партија у Југославији је поново отворила сукоб са црквама и подигла га на знатно виши ниво. Поред организовања семинара на којима се вршила едукација руководећег партијског кадра, у новој стратегији борбе против цркве ангажована је и штампа. Њена улога је била раскринкавање деловања реакционарних свештеника, тако што је “објашњавала поједине моменте у односима државе и цркве и на тај начин онемогућила попове да буду први и једини тумачи истих”.⁴² И поред значајних успеха које је власт постигла, утицај цркви међу националним мањинама остао је прилично значајан.

На крају, можемо констатовати да је штампа националних мањина на простору Војводине у овом периоду, делила судбину тзв. централне штампе. Искрен однос КПЈ у правцу решавања националног питања, односно равноправног положаја националних мањина није подразумевао слободу њихових медија. Сматрало се, као и у свим комунистичким државама да је контрола медија битан предуслов опстанка државе и изградње социјализма.

сиротиње, на коју црква, по мишљењу партијских активиста на терену врши велики притисак, организовањем бојкота давања пореза цркви, организовањем протеста родитеља против наводног шамарања деце која неће да уче веронауку и посебно отпором на црквеним конференцијама које се претварају у политичке манифестације. АВ. Ф. 334. Записник са састанка ПККПС за Војводину 1946. године.

⁴¹ Небојша Петровић, Однос власти према цркви у Војводини 1945-1950., Култура полуса, бр. 6/7, Нови Сад, 2007, 323

⁴² АВ. Реферат организационог секретаријара о деловању и утицају цркве и религије у НРС- достављен од ЦККПС 1952. године.

Необјављени извори:

Архив Војводине:

Ф.334,

Записник са састанка ПККПС за Војводину 1946. године,

Годишњи извештај ПККПС за Војводину за 1947,

Годишњи извештај ПККПС за Војводину 1948. године.

Реферат организационог секретаријара о деловању и утицају цркве и религије у НРС- достављен од ЦККПС 1952. године.

Објављени извори:

V Конгрес комунистичке партије Југославије, Извештај и реферати, Култура, Београд 1948.

ЛИТЕРАТУРА:

Бранко Бешлин, Весник трагедије, Немачка штмпа у Војводини (1933-1941), Платонеум, Нови Сад, 2001.

Драгомир Бонцић, Новинарска и дипломатска висока школа у Београду 1948-1953., Токови историје, бр. 3 Београд, 2007.

Бранислац Глигоријевић, “Политичка иступања и организација Словака и Чеха у Краљевини СХС”, Зборник за историју, бр. 24, Нови Сад, 1981.

Владимир Дедијер, Нови прилози за биографију Јосипа Броза Тита, Београд, 1984.

Трива Милитар, Штампа у Војводини, преглед историјске грађе, Нови Сад.

Мирко Милетић, образовање новинара у Србији, Култура полиса, бр. 8, 9 и 10., Нови Сад, 2008.

Душана Попов, Српска штампа у Војводини 1918-1941, Нови Сад, 1983.

Небојша Петровић, Однос власти према цркви у Војводини 1945-1950., Култура полиса, бр. 6/7, Нови Сад, 2007.

Небојша Петровић, Политика на селу, Нови Сад, 2008, 234

Небојша Петровић, КПЈ и национални проблем у Војводини 1945-1950., The shared history, Центар за историју, демократију и помирење-Нови Сад, Нови Сад, 2008.

ANALYSIS OF THE PRESS OF NATIONAL MINORITIES IN VOJVODINA IN THE FIRST YEARS AFTER THE SECOND WORLD WAR

Summary: The author conducted a brief analysis of the Vojvodinian national minorities press in the first years after World War II. The study was limited by the lack of knowledge in the field of minority languages, which, certainly, caused some shortcomings in the area of scientific research. Nevertheless, the author identified two main problems which the press was faced. They were poorly educated and ideologically unacceptable journalists, same as lack of funds.

Key words: Media, newspapers, ethnic minorities, totalitarianism, agriculture, nationalism, religion.